

PINYAmazing Adventures ni Pina

*** Cebuano version ***

**PINY Amazing Adventures
ni Pina**

PINYAmazing Adventures ni Pina
(Comic Series)

Inilathala ng	Bureau of Agriculture and Fisheries Standards BPI Compound, Visayas Avenue, Diliman, Quezon City 2020
Email	info.bafs@gmail.com
Kwento ni	Jan Vincent DR. Tecson
Iginuhit ni	Sweet Jessabel M. De Guzman
Editor	Mary Grace R. Mandigma
Mga nag-ambag	Raissa Marie F. Reformado BAFS Illustrators
Isinalin sa Cebuano ni	Rosemarie Calibo
ISBN	XXX XXX XXX XXX X (Softbound/Paperback)
ISBN	XXX XXX XXX XXX X (PDF)

Usa ka adlaw niana, miadto ug mabisita ang batang si Pina sa bukid ni Nong Isko.

Maayong buntag Nong Isko!
Unsa may imong itanom karon,
Nong?

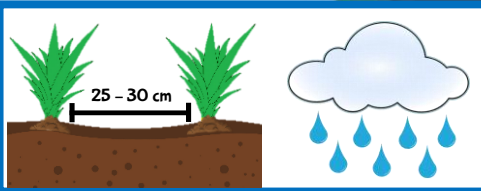
Aw mao diay na?
Unsa may ngalan
anang tanoma, Nong?

Magtanom kog
pinya karon, day
Pina.

Mao ni gitawag ug "pineapple suckers". Kini ang maayong italanom (*planting material*) para mas dali ra mobunga, kumpara sa "slips" o "crown".

Kinahanglan lang nga pili-on nimo ang maayong klase ug kalidad sa pananom o "suckers" nga imong gamiton.

Unsa man ang maayong pamaagi sa pagtanom nianang mga "pineapple suckers"?

Pwede nimo sila itanom nga usa ka-han-ay kinahanglan lang duna silay 25-30 sentimeترون distansya sa kada usa.

Maayo usab itunong magtanom inig sugod sa ting-ulan nga panahon, pero kon kanunany duna ulan sa imong yuta o bukid, bisag kanus-a pwede ra pod magtanom.

Aha... PINYAmazing!

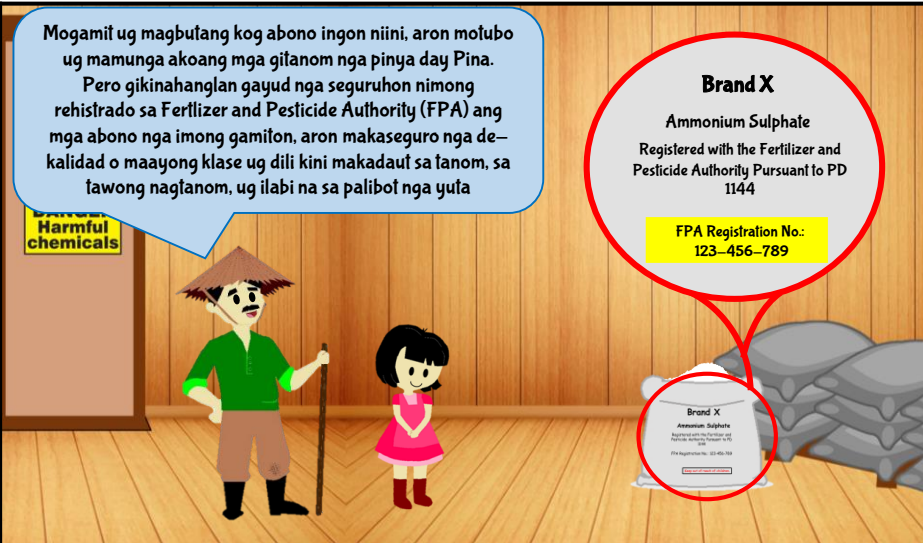
Pagkahuman sa duha ka bulan gikan sa pagtanom, mibalik si Pina sa bukid aron mangumusta kang Nong Isko...

Nong Isko, unsaon man nimo pagkahibalo o pagseguro nga motubo ra ug mayo ug mabunga pod ang imong mga tinanom nga pinya?

Mogamit ug magbutang kog abono ingon niini, aron motubo ug mamunga akoang mga gitanom nga pinya day Pina. Pero gikinahanglan gayud nga seguruhon nimong rehistrado sa Fertilizer and Pesticide Authority (FPA) ang mga abono nga imong gamiton, aron makaseguro nga dekalidad o maayong klase ug dili kini makadaut sa tanom, sa tawong nagtanom, ug ilabi na sa palibot nga yuta

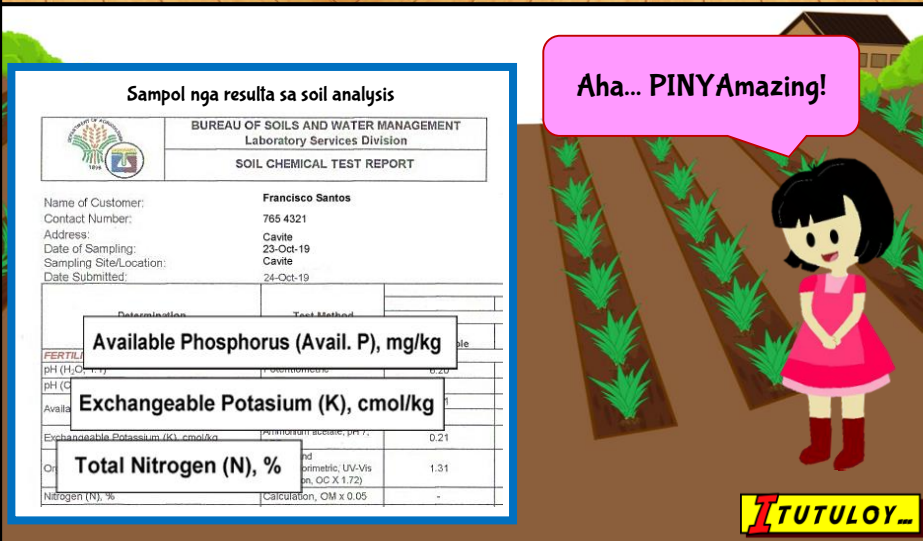
Brand X
Ammonium Sulphate
Registered with the Fertilizer and Pesticide Authority Pursuant to PD 1144
FPA Registration No.: 123-456-789

Unsa man kadaghan ang angay ibutang nga abono, Nong?

Magdepende kini sa kon unsay sitwasyon sa imong yuta nga gitannan, ug unsa nga mga sustansya (nutrient) ang gikinahanglan sa mga tanom.

Aron masayran nimo ang sitwasyon sa yuta, along himuon ang pag analisa niini o soil analysis.

Sampol nga resulta sa soil analysis

BUREAU OF SOILS AND WATER MANAGEMENT
Laboratory Services Division
SOIL CHEMICAL TEST REPORT

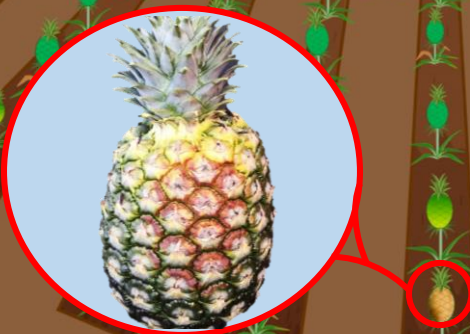
Name of Customer:	Francisco Santos
Contact Number:	765 4321
Address:	Cavite
Date of Sampling:	23-Oct-19
Sampling Site/Location:	Cavite
Date Submitted:	24-Oct-19

Determination	Test Method	Result
Available Phosphorus (Avail. P), mg/kg		0.21
Exchangeable Potassium (K), cmol/kg		1.31
Total Nitrogen (N), %		-

Aha... PINYAmazing!

Giadto na usab ni Pina si Nong Isko sa iyang bukid, ug duna siyay na—obserbahan sa ubang mga bunga sa pinya...

Nong Isko, nganong lahi ra lagi ning kolor aning panit sa pinya?

Ahh "sunburn" ang tawag ana day Pina, agi na sa sobrang pagkabalad sa adlaw.

Unsa may maayong mga paagi aron dili na siya maingon ana o masunog (*sunburn*)?

Pwede ta mogamit ug dahon sa pinya nga ibakos sa ubos sa korona aron mapropektahan ang panit sa pinya nga direkta sa adlaw.

Mahimo usab nga mogamit ug karton o cardboard sa parehong pamaagi.

Mga pamaagi aron malikayan ang *sunburn*:

Gamiton ang dahon

Gamit ug karton

Aha... PINYAmazing!

Gipakita usab ni Nong Isko kang Pina ang usa pa ka-klase sa sakit nga naa makit-an sa mga pinya...

Gawas pa sa *sunburn*, duna pay laing mga sakit nga pwede motakboy ug makadaot sa tanom nga pinya nga dala sa mikrobyo.

Usa niini ang sakit dala pinaagi sa fungi nga gitawag ug *Phytophthora*.

Unsaon man nato pagkahibalo nga ang sakit aning pinya, agi diay sa *Phytophthora*?

Mahibaw—an nimo kay ang ilalom nga parte sa pinya nadaot o dunoṭ na bisag dilipa siya gulang, unya ang iyahang dahon nag—yellowish na pod.

Unsay may angay buhaton aron dili na maingon ani ang tanom

Mintras makit-an na nimo ang mga dunoṭ o daot nga tanom, angay nga tangtanganon dayon na sila sa han—ay. Malikayan na dayon ang pagtakod sa ubang himsog nga pinya.

Mao kini ang makit-an sa sulod sa pinya nga giatake ug *Phytophthora* :

Aha... PINYAmazing!

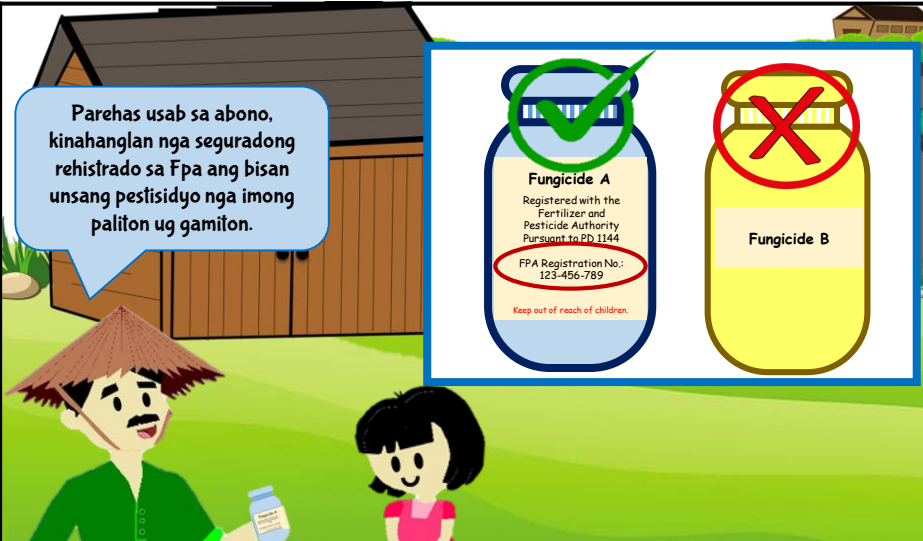

Gi-isplikar usab ni Nong Isko kang Pina ang saktong pamaagi sa pag gamit ug kemikal aron mawala o makabhangang ang sakit nga motakod sa pinya...

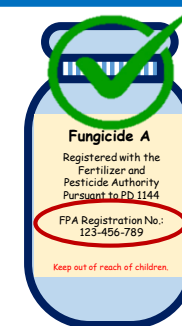

Nong Isko, unsaon man na ug naa pa diay *Phytophthora* nga nabilin dinha sa yuta?

Angay na ta mag-spray ug fungicide day Pina.

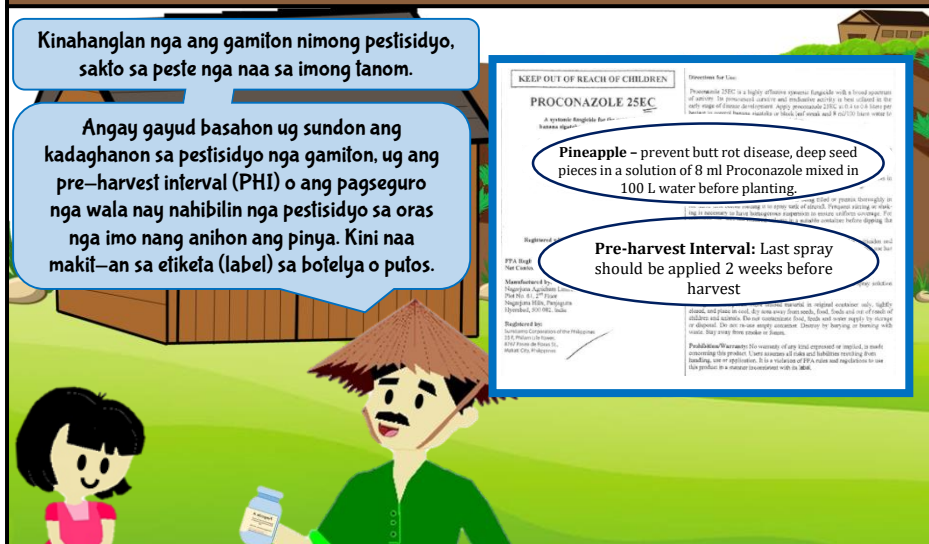
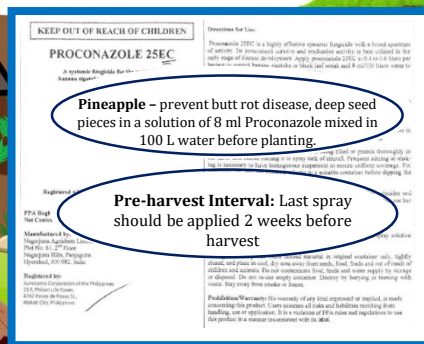

Parehas usab sa abono, kinahanglan nga seguradong rehistrado sa Fpa ang bisan unsang pestisidyo nga imong paliton ug gamiton.

Kinahanglan nga ang gamiton nimong pestisidyo, saktó sa peste nga naa sa imong tanom.

Angay gayud basahon ug sundon ang kadaghanon sa pestisidyo nga gamiton, ug ang pre-harvest interval (PHI) o ang pagsiguro nga wala nay nahibilin nga pestisidyo sa oras nga imo nang anihon ang pinya. Kini naa makit-an sa etiketa (label) sa botelya o puños.

Pagkahuman ug gamit, ang mga botelya sa pestisidyo itago dayon sa butanganan nga dunay kandado ug karatula aron dili makuha ug madulaan unya sa mga bata.

Aha... PINYAmazing!

Gusto unta ni Pina nga siya ang magbutang sa pestisidyo pero wala mosugot si Nong Isko...

Nong Isko, mahimo bang ako ang magbutang ug pestisidyo sa mga tanom nimo nga pina?

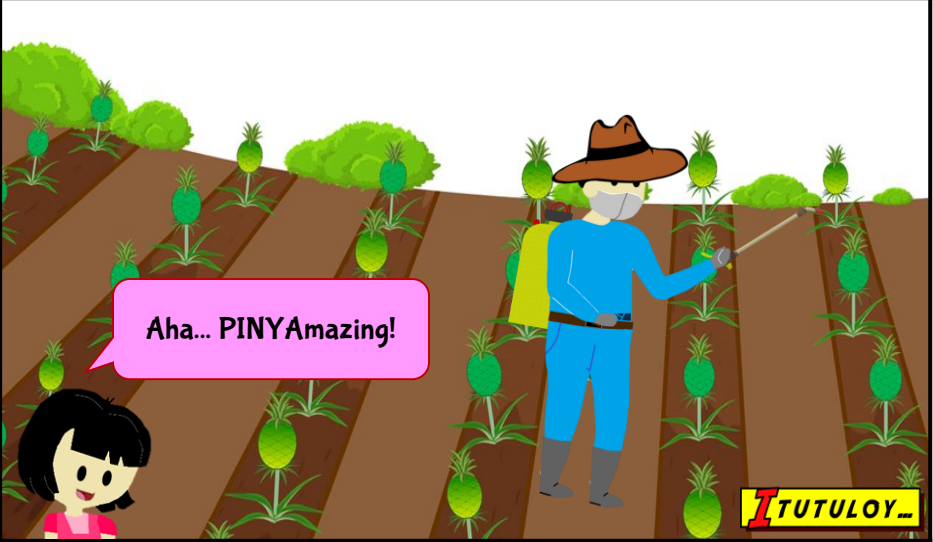
Ay ayaw day Pina. Dili mahimo nga ikaw, kay ang angay mogamit ug magbutang sa pestisidyo kinahanglan dunay kaalam ug anad na sa pag gamit niini. Kay gamay lang nga sayop nimo, pwede ka masakitan kay hilo man ni.

Usa pa, nag kinahanglan usab kini ug saktong proteksyon sa lawas o gitawag nga Personal Protective Equipment o PPE para sa mag ispray. Kinahanglan dunay tabon sa nawong, gwantes, kalo, kamisadentro nga matabunan ang mga braso ug bukton, karsones nga igo pod matabunan ang mga baglak hangtod sa lapa-lapa, ug bota.

Nong Isko, unsa pod imong tig gamit nga butanganan sa pang-ispray nga pestisidyo?

Backpack sprayer ang akong tig gamit. Isuot man ni siya sa imong likod nga mora ug backpack. Kanunay lang nimong seguruhon nga calibrated o maayo ang mga parte niini ug wala pay tulo o buslot ang hose.

Aha... PINYAmazing!

Nakit-an ni Pina nga mora ug pwede na anihon ang mga pinya...

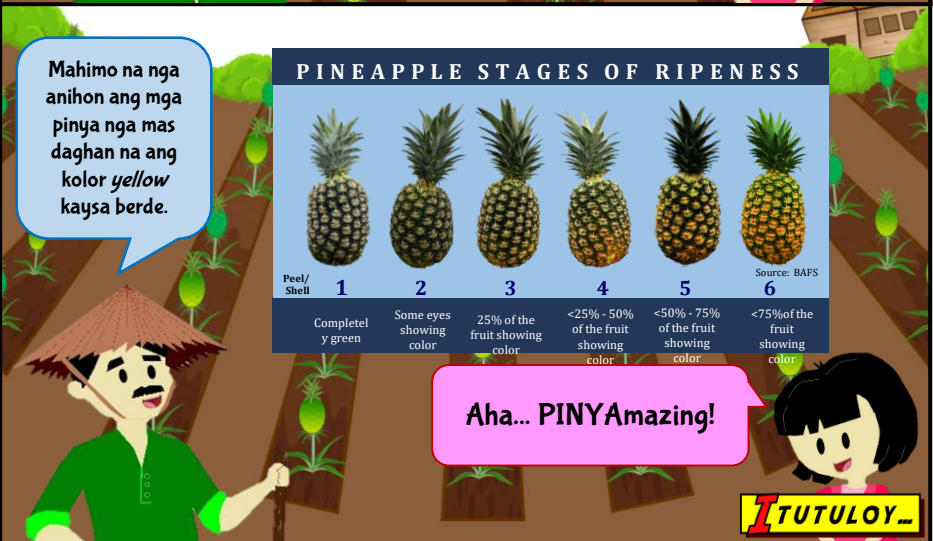
Nong Isko, unsaon nato pagkahibalo nga pwede na anihon ang mga pinya?

Day Pina, ang usa ka timailhan nga hapiy na o pwede na anihon ang pinya mao ang iyahang kolor sa panit.

Ma—obserbahan nimo nga ang panit sa pinya nay kolor nga berde, duna pod kolor *yellow* o hinog, ug samtang ang uban kombinasyon sa duha ka kolor nga berder ug *yellow*.

Mahimo na nga anihon ang mga pinya nga mas daghan na ang kolor *yellow* kaysa berde.

PINEAPPLE STAGES OF RIPENESS						
						Source: BAFS
Peel/Shell	1	2	3	4	5	6
	Completely green	Some eyes showing color	25% of the fruit showing color	<25% - 50% of the fruit showing color	<50% - 75% of the fruit showing color	>75% of the fruit showing color

Aha... PINYAmazing!

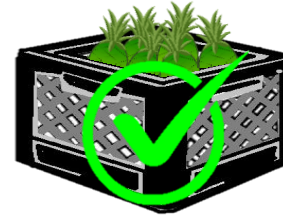
Anihon na ang mga pinya ni Nong Isko ug gusto unta ni Pina motabang pag preparar sa mga butunganan...

Nong Isko, dia na ang mga bukag nga butungan sa mga anihonong pinya nimo.

Ay day Pina, dili ingon ana ang saktong butunganan sa pinya kay unya ug madaot pa hinuon ang prutas.

Dunay mga angay butangan sa pinya aron nga dili kini madaot o magarasan. Kini ang gitawag nga "plastic crates" o butunganan nga hinimo sa plastic, hamis ug walay hait nga makasamad o makagaras sa panit sa pinya.

Aha... PINYAmazing!

EXAMPLE POST-HARVEST DAMAGE

TUTULUY...

Niredi na ni Pina ang mga crates pero dunay nabalyagan ni Nong Isko...

Nong Isko, dia na ang mga crates nga butungan sa mga pinya.

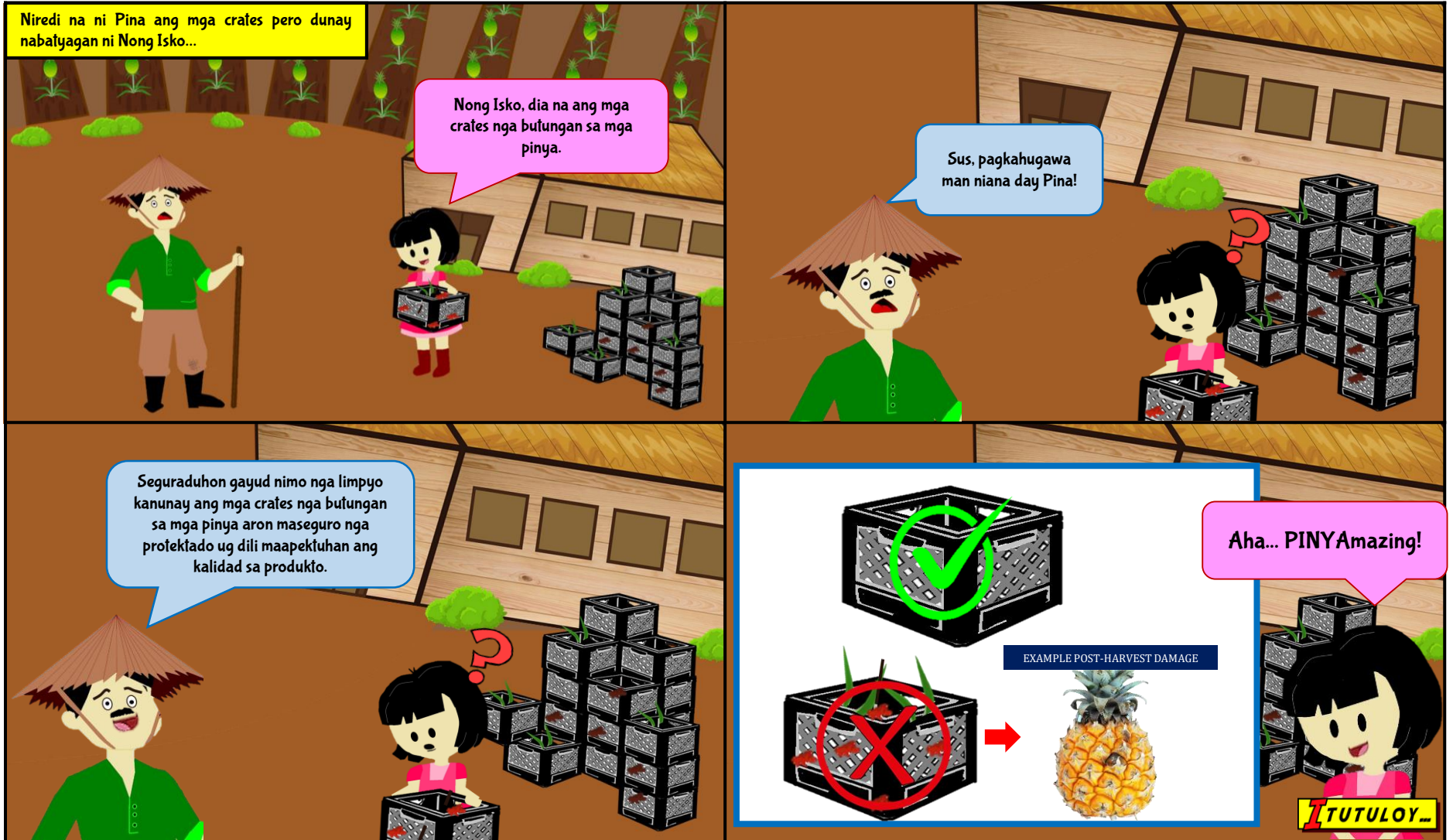
Sus, pagkahugawa man niana day Pina!

Seguraduhon gayud nimo nga limpyo kanunay ang mga crates nga butungan sa mga pinya aron maseguro nga protektado ug dili maapektuhan ang kalidad sa produkto.

EXAMPLE POST-HARVEST DAMAGE

Aha... PINYAmazing!

TUTULOY...

Na-ani na ni Nong Isko ang mga pinya ug iya nang ayuhon pagbutang sa crates...

Daghana sa na-ani nga pinya!
Unsaon man dayon ni sila paghapyag sa butanganan?

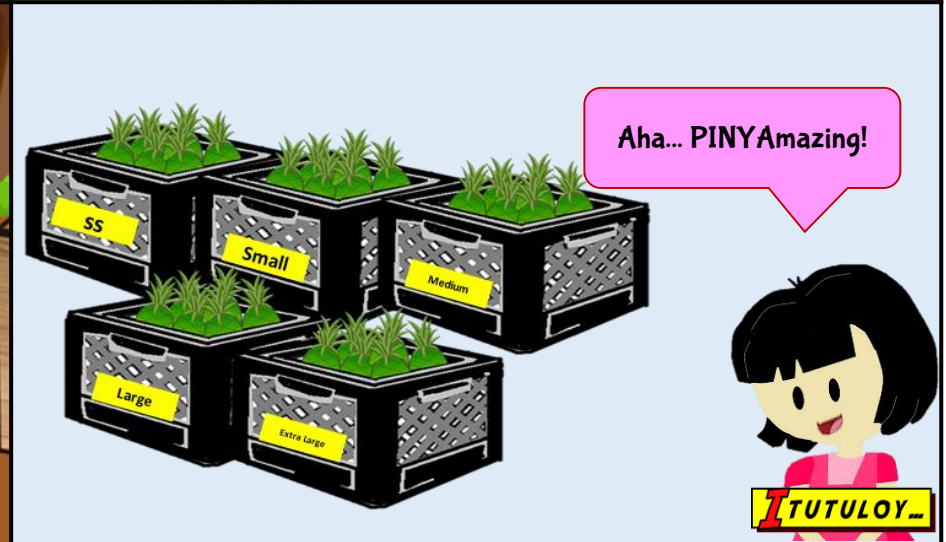
Ang unang batyagan paghapyag sa pinya didto sa iyang butunganan mao ang kadak-on ug kalidad. Ilain pagbutang ang mga daot ug dunay epekto.

Usahon ang mga pareho sa kadak-on ug klase nga pinya.

Aha... PINYAmazing!

TUTULUY...

Nalipay kaayo si Pina ug dill makatuo sa kadaghan sa pinya nga na-ani ni Nong Isko...

Nong Isko, perfe mang daghana aning pinya nimo, imo ning ibaligya tanan karon?

Dili pod tanan day Pina, ang uban ani ako usang ibutang didto sa istakan o bodega.

Sa sulod sa istakan/bodega...

Mao kini ang akong tagoanan o istakan (bodega) para sa ubang pinya nga dili pa mabaligya.

Akong giseguro nga limpyo kanunay ug serado aron dili madaot dayon ang mga pinya nga naa diri gibutang.

Ako usab gibutangan ug palefa o trapal ang ilalom sa mga pinya aron dili makontaminar o maduol sa bisan unsang kontaminasyon, sama sa abono o pestisidyo.

Giusa usab nako ang mga pinya nga gi-ani sa parehong adlaw/petsa.

Aha... PINYAmazing!

Pagkahuman sa pipila ka bulan nga pagtanom ug pinya, mahimo na nga ibaligya ni Nong Isko ang bunga sa iyang mga sakripisyo...

Mao na ni day Pina! Andam na ko mamaligya ug pinya. Pero akong giseguro daan nga limpyo gayud ang mga crates nga gibutangan niini.

Aron dili madaot ug makontaminar agi sa init sa adlaw ang mga pinya, gitabunan nako kini gamit ang nipis nga trapal.

Timan—an nimo nga kinahanglan usab nga dili uban sa mga pinya ang bisan unsang mga animal o hayup, abono, kemikal ug uban pang mga materyal nga dili angay ihiusa sa gikargahan sa prutas, aron malikayan ang kontaminasyon. Ilabi na sa sakyanan o kargahan.

Aha... PINYAmazing!

Fungicide A
Registered with the
Philippine and Regional
Authority. The year is
02 1240
PFA Registration No. 123-456-789

Kemikal

Brand X
Fertilizer Sulphate
Registered with the National and
Local Authority Pursuant to PD
644
A Registration No. 123-456-789

Abono

Hayop

Republic of the Philippines
Department of Agriculture
BUREAU OF AGRICULTURE AND FISHERIES STANDARDS
BPI Compound, Visayas Avenue, Diliman, Quezon City

 www.bafs.da.gov.ph

 (+632) 928 8743 loc. 3308

 bafs@da.gov.ph